

Oponentní posudek práce Prázdná místa diplomanta Mikuláše Hapky.

Cíle zadání práce splňuje částečně. “Detailní analýzu role hřbitovů v současném městském prostoru”, jak je uvedeno v zadání práce diplomant neuskutečnil, stejně jako neprozkoumal: “jejich využití (hřbitovů - pozn.) a přínos pro městské prostředí”, jak avizuje. Místo slibované analýzy současného stavu vytvořil exkurzi křížem krážem po dějinách umírání. Vzhledem ke zpracovávané praktické části si měl Mikuláš Hapka vybrat téma (například) “Funerální architektura a hřbitovy v sekulární společnosti” a naplnit je teoretickými východisky a soudobými realizacemi. Diplomant zpracovává téma vytěšňování smrti a mizení rituálu posledního rozloučení a to se s dílčím cílem jeho zadání shoduje. Stejně jako se se zadáním shoduje jeho návrh na založení hřbitova na konkrétním místě, v Brně, na bývalém fotbalovém stadionu.

Obsahová a formální stránka práce

Mikuláš Hapka rozdělil svou práci do tří kapitol. V kapitole pod názvem **Prázdný stadion** popisuje historii a současný stav fotbalového stadionu Za Lužánkami v Brně. Popisuje polohu stadionu ve vztahu k dalším částem města a nachází argumenty v neprospěch revitalizace fotbalového stadionu, který si přeje oživit skupina sportovních patriotů v čele s místní fotbalovou legendou.

V kapitole **Prázdné hřbitovy** se Mikuláš Hapka rozhlíží po dějinách pohřbívání a pohřebních rituálů od nejstarších dějin až do současnosti a dostává se za použití literatury k závěrům dnešních sociologů. Ti upozorňují na naši vyhasínající schopnost ritualizovat smrt. Autor střídá citace s vlastními postřehy, které svědčí o jeho vnímavosti k tématu, například: “...myšlenka ekologie by mohla částečně posloužit jako určitý typ náhradního rituálu za ustupující rituály náboženské.”

Občas nerozlišuje mezi podstatným a nepodstatným. Jako v případě rozsáhlejšího úseku textu, ve kterém se věnuje vykradačům hrobů. Jeho text není zaměřen na problematiku architektury a veřejného prostoru ve vztahu k funerální architektuře. To je na jednu stranu dobře, neboť chápe, že architektura vychází k našich kulturních a sociálních vzorců a proto pátrá v dějinách i v současné diskusi v prostředí sociologie, antropologie a filozofie. Zároveň ale v textu opomíjí soudobou funerální architekturu, která by mu mohla být oporou v přemýšlení o řešení problému s vytěšňováním smrti.

Každopádně je z jeho stylu přemýšlení a psaní zřejmé, že architekturu vnímá jako další prostředí sociální reality a tak tu máme budoucího architekta, který nechce “dělat domy”, ale “měnit architekturou” naše myšlení, sociální, ale i duchovní realitu. A to je dobré, ale může to být i trochu problematické.

V poslední kapitole **Hřbitov na stadionu** předkládá návrh, jak novou architekturou pomoci změnit náš problematický vztah ke smrti. Výtvarně je jeho práce atraktivní. Mezi opuštěnými tribunami vyroste les tisíců plaňek vsazených do lučního porostu, připomínající ve větru vlnící se moře, které je pro autora také symbolickým prostředím, které může nahrazovat chybějící náboženství či užitečný rituál. Je vhodné připomenout, že krajinu jako náhražku za vytlačovaný křesťanský rituál posledního rozloučení používal také komunistický režim, viz nejčastější znak smutečních síní 60. - 80. let 20. století - prosklený štít umožňující vizuální kontakt s krajinou. Chápu samozřejmě, že slovo náhražka může znít pejorativně, neboť jak například krásně dokazuje americký ekofilozof David Abram v převratné knize Kouzlo smyslu, krajina je místem plným duchovnosti. Z praktického hlediska bych autorovi vyčítal využití tribun bývalého stadionu jen jako hlediště, neboť se domnívám že by mohlo

být zajímavé proměnit je ve velký náhrobek s velkým množstvím hrobových (urnových) míst. Zároveň by tím také mohl nabídnout prostorovou hierarchii odrážející minulé společenské postavení zemřelých, která je pro naši hřbitovní kulturu typická a očekávaná. Vyšší místo na tribuně s lepším výhledem na Brno by mohlo být například dražší, pokud by to nebylo naopak:)

Jako pozůstalý bych odmítl totalitu uniformity náhrobků, která dává velmi malý prostor svobody jak je pojednat podle vlastních představ. Žijeme v prostředí evropské kultury, která řadí individualitu na jedno z prvních míst v rámci naší sociální infrastruktury. Možná tím řešením chce autor návrhu předejít častým hádkám o podobu náhrobku a možná také chce pomoci nemajetným, pro které může být částka za náhrobek jedním z argumentů proč si nechat nebožtíka v urně na skříni. Možná je to ale jinak a autor návrhu principem opakování chce zdůraznit fakt, že ve smrti jsme si všichni rovni anebo prostě jen povyšuje vlastní výtvarnou koncepci hřbitova nad zájmy a potřebami rozdílných lidí? Z praktických důvodů bych se zamýšlel zda je vhodné použít jen jeden hlavní vstup. Chybějí mi tu stromy, které by starším lidem mohly pomoci v létě návštěvu hřbitova přežít, stejně jako postrádám další drobný mobiliář, nemluvě o zázemí pro provoz hřbitova.

Práce splňuje požadavky na udělení akademického titulu a rovněž je určena k obhajobě.

Oceňuji na ni chuť vypořádat se za pomoci architektury s vážnými společenskými a spirituálními problémy a snahu o nich přemýšlet v širších souvislostech. Oceňuji ekologický způsob uvažování i výrazné výtvarné řešení. To je zároveň problematické ve své opakující se struktuře, která opomíjí zájmy jednotlivců i místní tradici. Zároveň za problematické považuji nepropracovanost provozních aspektů spojených s fungováním hřbitova jako veřejného prostoru. Rovněž i nesoulad mezi praktickou a teoretickou částí práce.

Proto navrhuji známku velmi dobře.

Jan Freiberg, 10. červen 2015